

VÝZNAČNÝ PREDSTAVITEĽ MARXISTICKO-LENINSKEJ FILOZOFIE

(K 80. výročiu narodenia akademika Savy Ganovského)

TODOR PAVLOV, ŠTEFAN ANGELOV, PANAJOT GINDEV

V tomto roku si pripomíname významné životné jubileum akademika Savy Ganovského — vynikajúceho filozofa a pedagóga, komunistu, jedného z popredných organizátorov socialistickej vedy a kultúry v Bulharsku. Jeho život je skvelým príkladom nemsmernej oddanosti strane a ľudu, vášnivého a obetavého boja proti fašizmu a kapitalizmu, za vybudovanie socialistickej spoločnosti v Bulharskej ľudovej republike.

Narodil sa 1. marca 1897 v obci Kunino vo Vračanskom okruhu. Študoval na vračanskom gymnáziu (1911), kde sa zapojil do revolučného hnutia. Roku 1918 vstúpil do Bulharskej robotníckej sociálnodemokratickej strany, r. 1922 ukončil štúdium na univerzite v Sofii. V rokoch 1923—1928 sa zdokonaľoval v oblasti filozofie a pedagogiky v Halle a Berlíne, bol členom Komunistickej strany Nemecka a tajomníkom študentskej komunistickej skupiny v Halle, bol jedným z organizátorov a funkcionárov medzinárodného protifašistického študentského zväzu. V rokoch 1925—1928 bol tajomníkom bulharskej straníckej skupiny v Berlíne, zúčastnil sa druhej straníckej konferencie.

Roku 1928 z rozhodnutia strany odišiel do ZSSR, kde bol prijatý za člena KSSZ a tu absolvoval Inštitút červenej profesúry. V Moskve rozvíjal rozsiahlu pedagogickú a vedeckovyskumnú činnosť, aktívne sa zúčastnil diskusie o leninskej etape vo vývoji marxizmu (1929—1931).

Roku 1931 sa S. Ganovski vrátil do Bulharska, kde rozvinul aktívnu legálnu aj ilegálnu politickú a ideologickú činnosť. Za svoju pokrokovú politickú činnosť bol viackrát perzekvovaný, dva a pol roka strávil vo väzení a v koncentračnom tábore. V apríli 1944 odišiel do partizánskeho oddielu a bol zástupcom komisára 11. vojenského operatívneho pásma, pracoval aj v štabe partizánskeho hnutia v Sofii.

Po víťazstve 9. septembra 1944 S. Ganovski rozvíja aktívnu vedeckú, politickú a ideologickú prácu. Vykonáva významné stranícke a štátne funkcie. Roku 1952 bol zvolený za člena Bulharskej akadémie vied. Je členom AV ZSSR, AV NDR a Rumunskej akadémie vied. Od r. 1952 je poslancom Národného zhromaždenia a od r. 1954 je nepretržite členom ÚV BKS.

Akademik S. Ganovski plní dôležité úlohy aj v medzinárodnom meradle. Ako prvý marxistický filozof bol roku 1973 zvolený prezidentom Medzinárodnej asociácie filozofických spoločností.

V stručnom medailónku nemožno s dostatočnou úplnosťou charakterizovať teoretickú tvorbu akademika Savy Ganovského, ktorý je autorom vyše 1000 publikácií. Spomenieme tu preto jeho najpodstatnejšie filozofické a pedagogické práce, ktoré znamenajú významný prínos v rozvíjaní marxisticko-leninskej teórie.

* *

Sava Ganovski nadšene privítal víťazstvo Veľkej októbrovej socialistickej revolúcie, stal sa jej zápalistým obhajcom a propagátorom jej oslobodzovacích myšlienok. Začiatkom roka 1918 spolu so svojimi druhmi vydal dve čísla novín *Pravda* ako orgánu robotníckych, vojenských a roľníckych sovietaľ v Bulharsku. Noviny propagovali leninské heslo o premene imperialistickej vojny na občiansku, revolučnú. Za túto činnosť bol ako vojak odsúdený k trestu smrti, ale pre neploletosť rozsudok zmenili na päťnásťročné väzenie.

Veľkou zásluhou S. Ganovského je, že z filozofického hľadiska ako prvý nastolil otázku prechodu ideologického frontu v krajine na pozície leninizmu. Roku 1927 uverejnil v časopise *Komunističesko známe stať Leninizmus a dialektika*, v ktorej zdôvodňoval tézu, že leninizmus je novou etapou v rozvoji marxizmu. Zdôrazňoval, že jeho najpodstatnejšou zložkou je dialektika. Po návrate do Bulharska r. 1931 uverejnil množstvo štúdií a článkov, v ktorých uplatňoval myšlienky leninskej etapy v marxistickej filozofii a pedagogike, v oblasti literárnej teórie a praxe, psychológie a ateizmu.

Základnou črtou publikácií Ganovského bola orientácia na riešenie naliehavých úloh strany, revolučného hnutia a ideologického frontu, tvorivé rozpracúvanie viacerých problémov filozofie, literárnej teórie a kritiky, teórie náboženstva a ateistickej výchovy. Sava Ganovski je bojovný stranícky publicista. Vytrvalo bojuje proti idealistickej filozofii, kritizuje novokantovstvo, remkeánstvo, freudizmus, rasizmus, odhaľuje profituludovú podstatu politiky monarchofašizmu.

Vo svojich filozofických prácach hlboko analyzuje otázku jednoty dialektiky, logiky a gnozeológie. V Marxovom duchu chápe dialektickú jed-

notu skutočnosti a poznania, objektu a subjektu, ktorá sa realizuje v priebehu historického vývinu spoločenskej praxe, v procese ktorej sa mení nielen objekt poznania, ale aj sám poznávajúci subjekt. Vychádzajúc z Leninovej myšlienky o totožnosti, analyzuje predmet a podstatu dialektickej logiky, jednotu dialektiky, logiky a gnozeológie. Analýzu logického a historického spája s objektívnou a subjektívnou dialektikou. Dialektická logika je súčasne aj logikou bytia aj logikou myslenia, teóriou predmetu aj teóriou poznania.

S. Ganovski rozpracúva gnozeologické problémy v boji s predstaviteľmi novokantovstva, remkeánstva a mechanicizmu. Charakteristickou črtou jeho prác je dôsledná obhajoba leninskej teórie odrazu. Vychádzajúc z Lenina zdôrazňuje, že teória odrazu je základom teórie poznania dialektického materializmu. Dialektický materializmus podľa jeho názoru je metódou a metodológiou špeciálnych vied. Vďaka filozofii možno správne spájať chápanie predmetu zvláštnych vied s konkrétnou každodennou praxou.

Sústavnú pozornosť venuje aj rozpracúvaniu problému človeka. Už v rokoch 1939—1940, keď vznikla polemika o vzťahu medzi prírodou a spoločnosťou, biológiou a sociológiou, zdôrazňoval, že to nie je čisto sociologická, ale filozofická otázka, otázka svetonázoru a metódy. Vo svojej práci *Príroda a spoločnosť* analyzoval podstatu historického procesu, pôvod človeka, historický vývin spoločenského človeka, jednotu prírody a spoločnosti. Povaha nevyhnutnej interakcie človeka a prírody sa mení v závislosti od vývinového stupňa spoločnosti, rozhodujúcu úlohu v spoločenskom vývine však nemajú prírodné, ale sociálne zákony. V boji s predstaviteľmi biologizmu a rasizmu zdôrazňoval, že práve spoločenská výroba je zdrojom

ľudskej existencie, nevyhnutným základom existencie a rozvoja spoločnosti.

V posledných rokoch S. Ganovski rieši problematiku človeka v súvislosti s rozvojom vedeckotechnickej revolúcie. Závažným prínosom k rozvoju marxisticko-leninskej filozofie a sociológie je jeho monografia *Spoločensko-ekonomická formácia a mierová koexistencia*, ktorá získala široký medzinárodný ohlas.

Sava Ganovski hlboko rozpracúva aj viaceré metodologické otázky dejín filozofie ako vedy. Dejiny filozofie chápe ako súčasť dejín ľudskej spoločnosti, ktoré však majú svoju „vnútornú logiku a svoje vnútorné zákonitosti“. Každý filozofický systém treba skúmať v najužšom spojení s dejinami národa, rešpektujúc individuálne osobitosti, charakter politických inštitúcií, mravy, zvyky atď. V zovšeobecnenej podobe dejiny filozofie odrážajú dejiny vývinu ľudskeho myslenia, poznania a kultúry.

Treba zdôrazniť, že akademik Ganovski aktívne bojuje za odhalenie najnovších buržoáznych, antikomunistických, antisovietskych a revizionistických koncepcií, ktoré nepriatelia robotníckej triedy a socializmu s takou horlivosťou stavajú v posledných rokoch proti marxisticko-leninskej teórii a praxi. Jeho práce sú príkladom bojovnej straníckosti vo filozofii, tvorivého vzťahu k aktuálnym problémom súčasnosti a nezmieriteľnosti s akýmkoľvek pokusmi idealistických a revizionistických špekulácií.

Po celý svoj život Sava Ganovski tvorivo rozpracúva základné metodologické problémy výchovy a vzdelávania, kriticky analyzuje buržoázne koncepcie v tejto oblasti, aktívne napomáha uplatňovanie marxisticko-leninských zásad výchovy a vzdelávania. Zdôvodňuje marxistickú tézu, že pedagogický proces je obojstranným

procesom interakcie učiteľa a žiaka, že žiak nie je iba objektom, ale aj subjektom tohto procesu. Z tohto hľadiska formuluje aj naliehavé úlohy nášho školstva.

S. Ganovski sa zaoberá aj psychologickou problematikou, dnes skúma najmä psychologické procesy formovania osobnosti v podmienkach vedeckotechnickej revolúcie. Významné miesto v jeho tvorbe majú taktiež problémy kultúrnej revolúcie, socialistickej kultúry.

Najcharakteristickejšou črtou jeho obrovskej vedeckoteoretickej tvorby je jej nerozlučná spätosť s úlohami, ktoré stáli a stoja pred našim komunistickým hnutím v rôznych etapách jeho vývinu. Všetko toto nás oprávňuje s pocitom neobyčajnej radosti a hrdosť vyhlásiť, že akademik Sava Ganovski je v pravom zmysle slova stranícky filozof, osvedčený a dôsledný marxista-leninista.

Akademik Ganovski, ktorý vychoval početné kádre straníckych a ideologických pracovníkov, aj dnes intenzívne pracuje v oblasti marxistickej filozofie a sociológie, pripravuje nové kádre budovateľov socializmu.

Z príležitosti jeho významného jubilea želáme akademikovi Sava Ganovskému pevné zdravie a veľa tvorivých síl do jeho ďalšej vedeckej a verejnej činnosti pre víťazstvo komunizmu, princípov proletárskeho internacionalizmu a prehlbovanie priateľstva národov socialistických krajín.

(Skrátené)

Výberová bibliografia diel akademika S. Ganovského

1. Leninizám i dialektika. Komunističesko znae, 1927, č. 1—2.
2. Plechanov i Lenin v oblasti na literaturata i izkustvoto. Nakovalňa, 1930 až 1932, č. 227, 228.

3. Plechanov kato istorik-materialist. Nar. prosveta, 1931—1932, č. 7.
4. G. Plechanov i religijata. Zvezda, 1932—1933, č. 11.
5. G. Plechanov i borbata protiv religijata. Zvezda, 1932—1933, č. 12.
6. Osnovni napravlenija vav filosofijata. Sofia 1934.
7. Pedagogičeski album. Sofia 1935.
8. Iz filosofijata na Vázraždaneto. Sofia 1938.
9. Osnovni zakoni na naučnata filosofija. Sofia 1940.
10. Problemi na vázpitanieto. Sofia 1940.
11. Polovo i estetičesko vázpitanie. Sofia 1940.
12. Kratka istorija na filosofijata. Sofia 1941, 1945, 1972.
13. Priroda i obštstvo. Sofia 1941.
14. Obrazovanieto v SSSR. Sofia 1945.
15. Obštstveno-ikonomičeska formacija : mirno sávmešno sáštstvuvane. Sofia 1962 (po rusky — 1964).
16. Fridrich Engels — vožd i teoretik na svetovnija proletariat. Sofia 1972.